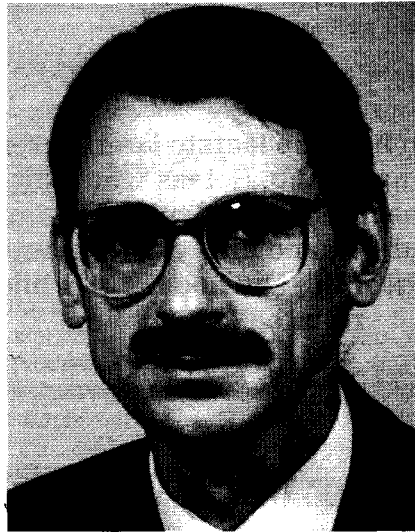

Nederlandse of Europese verkiezingen?

Voor het geval dat u nog niet precies weet op welke partij u aanstaande woensdag uw stem wilt uitbrengen, geef ik u – geheel vrijblijvend – enkele wenken. De keuze is niet makkelijk want de drie hoofdstromingen in de Nederlandse politiek hebben zich uiterst vaag geprofileerd. De VVD streeft naar "voortzetting van het beleid", waar ze juist in de vorige coalitie mee brak, het CDA wil "voortzetting maar dan met andere accenten", dus hetzelfde maar dan wel anders, wat een tegenspraak in de termen is, terwijl de PvdA "een ander beleid" nastreeft. De PvdA-leuze roept vooral de vraag op waar het andere dan in zit, omdat het financieel-economische beleid van het verkiezingsprogramma op een aantal belangrijke hoofdlijnen met dat van de vorige coalitie spooft. Van deze vage profileringen moet u het dus niet hebben. Waarvan dan wel?

In de komende kabinetsperiode zal in belangrijke mate de financieel-economische en de sociaal-economische structuur van het Europa van de twaalf lidstaten (en wellicht van meer landen) worden bepaald. Het magische jaar 1992 valt binnen die periode. De Europese integratie vindt al in volle hevigheid plaats. De grote activiteit van aansen verkopen van bedrijven binnen de EG, die momenteel kan worden waargenomen, geeft een goede indicatie daarvan. Monetaire integratie zal hoog op de verlanglijst van het bedrijfsleven van de EG blijven staan, omdat aan het bestaan van verschillende valuta's grote reële en psychologische transactiekosten kleven. Monetaire integratie stelt randvoorwaarden aan het begrotingsbeleid van de lidstaten: het zal noodzakelijk zijn om te komen tot afspraken over de hoogte van het financieringstekort, die per lidstaat is toegestaan. Ook vanuit de verdere afstemming van belastingstructuren en -tarieven volgen randvoorwaarden voor nationaal beleid. Het komende kabinet moet zien, dat

J.M.M. Ritzen

Nederland goed uit dit integratieproces naar voren komt. Dat kan alleen door met creatieve en zorgvuldig voorbereide voorstellen het initiatief te nemen in het overleg van EG-staatshoofden en ministers. Afwachten betekent verliezen.

Op sociaal-economisch terrein loopt de ontwikkeling al even snel. Sommigen vinden dat een Verenigd Europa alleen maar levensvatbaar is met een grotere vrijheid op de arbeidsmarkt. Dit met het oog op de concurrentie met andere handelsblokken, zoals Noord-Amerika en Japan. De Amerikaanse sociaal-economische structuur wordt daarbij vaak als voorbeeld voor Europa gesteld. Meer flexibiliteit, minder belemmeringen, in de vorm van de wet- en regelgeving over bijvoorbeeld het verbindend verklaren van collectieve arbeidsovereenkomsten, over ontslagrecht, over medezeggenschap enz. Met de medezeggenschap gaat het al vanzelf die kant op bij de vereuropeïsering van het Nederlandse bedrijfsleven. Medezeggenschap binnen internationale bedrijven blijft vaak krachteloos (vergelijk TDV).

Mijns inziens berust de opvatting dat juist de Amerikaanse sociaal-economische structuur een voorbeeld zou moeten zijn voor de toekomstige Europese op een misverstand. Het makkelijkst is dit misver-

stand aan de kaak te stellen door te verwijzen naar het niet onbelangrijke deel van het Amerikaanse bedrijfsleven (bij voorbeeld de autofabrieken) en de Amerikaanse economische wetenschap¹, dat juist hun structuur passé acht en zich vooral richt naar het voorbeeld van de Japanse structuur. Ook op dit punt geldt dat de rol van een komend kabinet van groot belang is voor de sociaal-economische structuur, die uiteindelijk voor het Verenigd Europa tot stand komt.

Wat ons huidige stelsel van sociale zekerheid betreft, heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onlangs in een notitie betoogd, dat de Europese integratie daarvoor geen probleem vormt. Hij acht de mogelijkheid van uitkeringsmigratie niet reëel voor de nabije toekomst. Dat lijkt mij – indachtig de ingrijpende discussies hierover in de staten Wisconsin en Minnesota – het steken van de kop in het zand. Van een komend kabinet mag meer durf en initiatief worden verwacht op dit punt.

Zo komen mijn wenken er op neer de partijen te beoordelen enerzijds op de kracht om op Europees niveau initiatief te ontplooiën en anderzijds op het soort Europa dat ze willen. Willen we een Amerikaans Europa, een Europees Europa of misschien een Japans Europa? Daarom zou ik de Tweede-Kamerverkiezingen over enkele dagen als Europese verkiezingen willen betitelen.

1. Zie bij voorbeeld M.L. Dertouzos, R.K. Lester en R.M. Solow, *Made in America*, MIT-Press, Cambridge (Mass.), 1989.